

AKTIVISTKA

(Activist / Petteri Saario / Fínsko / 2017 / 57 min / české titulky)

Riikka žije v malom meste na severe Fínska, ktorého okolitá príroda mala zostať navždy nedotknutá, keďže je začlenená do siete chránených lokalít Natura 2000. Keď jedna z najväčších medzinárodných ťažobných spoločností prejaví záujem o ťažbu kovov na chránenom území, študentka sa rozhodne konať. Na svoju stranu však musí získať nielen vlastného otca, ale aj niekoľko členov mestského zastupiteľstva. Tí v ponuke ťažiarov vidia najmä príležitosť na miestny ekonomický rozvoj.

Riikka márne vysvetľuje, že priemyselná ťažba predstavuje pre región hrozbu a pre ďalšie generácie už nezostane zo vzácnej prírody vôbec nič. Dokument ukazuje príbeh motivovaného dievčaťa, ktoré medzi dospelými zakúša prvé prehry, ale seba-vedome pokračuje v boji.

Témy filmu: ochrana prírody, postavenie jednotlivca v spoločnosti, aktivizmus mladých

AKTIVITA 1

Cieľová skupina: 14+

Čas: 90 minút (vrátane premietania 57 min. filmu)

Pomôcky: projektor, počítač s prístupom na internet, tabuľky s nápismi „úplne súhlasím“ a „úplne nesúhlasím“.

Ciele:

- Žiaci a žiačky si zopakujú si zopakujú pojem trvalo udržateľný rozvoj;
- na základe filmu kriticky zhodnotia zapájanie mladých ľudí do ochrany životného prostredia;
- zaujmú stanovisko a dokážu ho podporiť argumentmi.

Postup:

Úvod: (10 - 15 minút)

1. Pred premietaním žiakom a žiačkam oznámte, že sa budete venovať téme ochrany životného prostredia. Vyzvite ich, aby sa zapojili do aktivity nazwanej Názo-

rová škála. Ich úlohou bude postaviť sa v priestore na pomyselnú čiaru podľa toho, aký názor zastávajú. Na opačné konce triedy viditeľne zaveste alebo prilepte papiere s nápismi „úplne súhlasím“ a „úplne nesúhlasím“. Názorová škála sa rozpína medzi nimi.

2. Povedzte im, že prečítate tri výroky. Podľa toho, ako sa k nim stavajú, nájdu svoju pozíciu na názorovej škále. Zdôraznite, že žiadna odpoveď nie je správna. Zároveň sa môžu zdať niektoré výroky kontroverzné, ale vysvetlite, že je to práve za účelom rozprúdenia debaty.
3. Prečítajte nasledovné výroky:
 - *Je našou povinnosťou zachovať životné prostredie v stave, ktorý umožní kvalitný a dôstojný život aj ďalším generáciám. (Povedzte, že tento stav nazývame aj trvalo udržateľný rozvoj.)*
 - *Mladý človek by sa mal usilovať o zmenu svojho okolia k lepšiemu.*
 - *Ekonomický rast a ochrana životného prostredia sa navzájom vylučujú.*

Keď žiaci a žiačky zaujmú miesta na názorovej škále, spýtajte sa ich, prečo si vybrali práve svoju pozíciu. Môžete sa štylizovať aj do úlohy tzv. diablovho advokáta, kedy prinášate do diskusie aj také aspekty, ktorým v skutočnosti neveríte, ale považujete ich vyslovenie za dôležité.

4. Poďakujte sa všetkým za to, že sa podellili o svoje názory. Povedzte im, že si pozriete dokumentárny film o fínskom dievčati menom Riikka, ktoré sa snaží o záchranu vzácnej prírody pred ťažbou nerastných surovín v blízkosti jej domova. Film trvá 57 minút a po ňom bude nasledovať diskusia.

Premietanie filmu: (57 minút)

Premietnite film Aktivistka.

Reflexia a diskusia po filme: (15 minút)

Po zhladnutí filmu otvorte diskusiu s využitím nasledujúcich otázok:

- *Vo filme sa Riikka dostáva do konfliktu so svojím otcom, ktorý nesúhlasí s jej aktivitami. Máte podobné skúsenosti s nepochopením rodičov? Ak áno, ako ho prekonávate?*
- *Má zmysel sa politicky angažovať v takom mladom veku?*
- *Je podľa vás správne ťažiť nerastné suroviny v chránených oblastiach?*
- *Ako bude vyzeráť životné prostredie o tridsať rokov? Myslite si, že vám bude poskytovať rovnaké podmienky na život ako vašim rodičom? Kto je zodpovedný za ochranu životného prostredia?*
- *Viete si predstaviť, že by ste sa aj vy angažovali vo svojom okolí? Ak áno, v akej oblasti?*
- *Poznáte aktivistu či aktivistku, ktorí sú súčasťou ochrannárskeho združenia?*
- *Riikka vo filme hovorí: „Za dnešné politické rozhodnutia budú niesť následky až mladšie generácie.“ Súhlasíte s týmto výrokom? Prečo? Viete uviesť príklad iných typov rozhodnutí, ktorých dopady budú znášať budúce generácie?*
- *Riikka bojuje proti ťažbe nerastných surovín v chránených územiach, ale možnosť zapojenia sa do ochrany prírody je omnoho viac. Napadajú vám konkrétne aktivity, ktoré môžete robiť pre ochranu životného prostredia?*

AKTIVITA 2

Cielová skupina: 14+

Čas: 45 minút

Pomôcky: tabuľa, písacie potreby, vytlačené prílohy.

Ciele:

- Žiaci a žiačky si analyzujú konkrétne príklady občianskych iniciatív na Slovensku;
- identifikujú spoločenské problémy, na ktoré iniciatívy a občianske združenia reagujú;
- kriticky zhodnotia prínosy a prospešnosť uvedených občianskych iniciatív.

Postup:

Úvod: (10 minút)

1. Povedzte žiakom a žiačkam, že sa budete rozprávať o občianskej angažovanosti a rôznych aktivistoch a iniciatívach na Slovensku. Hodinu začnite tým, že si spravíte myšlienkovú mapu. Na tabuľu napíšte spojenie „občiansky aktivizmus“ a vyzvite žiakov, aby pripísali všetky slová alebo slovné spojenia, ktoré sa im s týmto termínom spájajú.
2. Keď všetci zapíšu svoje nápady, slová v mentálnej mape ešte zosumarizujte. Zamerajte sa napríklad na to, aké majú citové zafarbenie, či ide o konkrétne projekty, alebo skôr vyjadrenie postojov k občianskemu aktivizmu.
3. Nakoniec sa žiakov a žiačok spýtajte, či poznajú ľudí alebo skupiny, ktoré považujú za občiansky angažované. Povedzte im, že sa spoločne oboznámite s niektorými projektmi na Slovensku.

Uvedomenie: (20 minút)

1. Rozdelte triedu do piatich skupín. Do každej skupiny rozdajte potrebný počet textov. Povedzte žiakom, že majú 10 minút, aby si text prečítali a spoločne identifikovali:
 - na aký spoločenský problém združenie alebo projekt reaguje;
 - tri konkrétne aktivity, ktoré robí.

2. Potom každá skupina v krátkosti (maximálne 3 minúty) odprezentuje pridelený projekt či občianske združenie.

Metodická poznámka:

Môžete využiť aj metódu „elevator speech“. Je to krátke stručné predstavenie nápadu, produktu či osoby. Táto prezentácia by mala byť krátka, napr. 1 minúta, čo zodpovedá dĺžke jazdy vo výťahu (elevator speech – v preklade „výťahová reč“).

3. Po prezentácii diskutujte o tom, ktorá iniciatíva im bola najviac sympatická, ktorá je podľa nich najviac spoločensky prospešná a pod. Pýtajte sa prečo.

Reflexia: (10 minút)

Vráťte sa k myšlienkovej mape zo začiatku hodiny. Je niečo, čo by ste do nej chceli spoločne doplniť? Prečo?

Pokračujte diskusiou s využitím týchto otázok:

- *Čo motivuje ľudí, aby sa stali občianskymi aktivistami alebo aktivistkami?*
- *Zapojili by ste sa aj vy do niektorého z uvedených projektov? Prečo áno? Prečo nie? Čo by mohol váš projekt priniesť študentom, škole, komunite alebo regiónu?*
- *Existuje vo vašom meste alebo okolí problém, ktorý vás trápi alebo hnevá? Rieši ho už niekto? Ako by sa dal vyriešiť?*
- *Cítite zodpovednosť za spoločnosť, v ktorej žijete? Alebo zodpovednosť za kvalitný život vo vašom meste či regióne? Prečo áno? Prečo nie?*

PRÍLOHA

1

Zelená hliadka

Zelená hliadka je združením občanov, ktorí sa už nedokážu prizeriť nahromadeným odpadkom a mestu plnému reklamy.

V duchu motta: „Lebo sa nás to týka!“ chceme poukázať na problém odpadu na uliciach v našom meste a motivovať ľudí, aby sa angažovali v prospech svojho životného prostredia a bydliska aspoň tým, že nebudú množiť odpadky na uliciach. Zároveň chceme poukázať na problematiku premnoženia reklamných zariadení v Bratislave. Chceme prispieť k obmedzeniu počtu aspoň nelegálnych reklamných plôch a uvoľniť viac miesta pre zeleň a vľúdnejšie verejné priestory.

Nebojme sa nebáť! Cieľom Zelenej hliadky je pomocou komunitných a cielených nielen upratovacích akcií vytvoriť neformálnu skupinu obyvateľov, ísť pozitívnym príkladom samosprávam, a tým ich stimulovať/provokovať k činnosti. Chceme presadzovať riešenia zlepšujúce život v meste a rozšíriť tieto myšlienky za hranice Bratislavy.

2

Stanica Žilina-Záriečie

Kultúrny uzol Stanica v budove starej, no stále funkčnej železničnej zastávky Žilina-Záriečie je priestorom pre súčasné umenie a kolektívom aktivistov a priateľov. V našej dramaturgii sa snažíme, aby nebola tuctová a oplatilo sa na Stanicu naživo chodiť. Stanicu prevádzkuje občianske združenie Truc sphérique, ktoré vzniklo v roku 1998.

Chceme byť prestupným uzlom, v ktorom sa kriticky uvažuje, tvorí a vzdeláva. Pokračujeme v písaní príbehu malej stanice, kde sa vždy križovali cesty miestnych obyvateľov i cestujúcich zďaleka. Naším jazykom je súčasné umenie.

Prešli tadiaľto stovky tisíc nôh, uskutočnili sa tisícky akcií: koncertov, divadiel, workshopov, prednášok, dielní, premietaní, festivalov.

Sen o vlastnom priestore pre súčasné umenie a komunitnú kultúru sme začali snívať už pred dvadsiatimi rokmi. Vytvorili sme si ostrov, kde sa stretávame a delíme o skúsenosti, kde vznikajú nové veci a nápady, kde sa dá žiť - trochu inak. Miesto, ktoré sa odvtedy mení spolu s nami, stále nás baví a dáva nám zmysel. Okrem festivalov, predstavení, koncertov, premietaní, výstav, workshopov, rezidenčného centra pre mladých umelcov, kaviarne a ďalších aktivít, Stanica naďalej slúži ako čakáreň a predajné miesto lístkov na vlak zo Žiliny do Rajca.

3

Podaj ďalej

Občianske združenie Podaj ďalej najskôr tvorila len malá skupina priateľov v Prešove, ktorí si chceli navzájom pomáhať, no neskôr ich aktivita rástla. Základným cieľom je vytvorenie efektívneho a dlhodobo udržateľného modelu pomoci jednotlivcom, rodinám, domovom, sociálnym centram či ústavom.

Projekt pomáha spájať tých, ktorí chcú dobrovoľne a nezištne pomôcť ľuďom v núdzi. Chce poukázať na potrebu podať pomocnú ruku a zároveň neplytvat materiálnymi statkami.

Pomoc je zameraná predovšetkým na darovanie oblečenia, drogérie, elektroniky, školských potrieb, športových potrieb, ale aj počítačov či invalidných vozíkov. Osobitnú časť materiálnej pomoci tvoria zbierky trvanlivých potravín. Účelom zbierok ako *Veľká noc v krabici od topánok* je vyzbierať potraviny na presne určený cieľ a miesto.

Jednorazovými akciami ako *Podaj ďalej knihu* vo forme bezplatnej burzy kníh projekt predchádza plytvaniu a odovzdáva vedomosti aj ľuďom v núdzi.

Združenie realizuje aj dlhodobé akcie ako napr. *Podaj ďalej vlasy*, kde vďaka zbierke vlasov, ktoré následne predá, dokáže kúpiť parochne na mieru napr. onkologickým pacientom. Jednou z najväčších akcií združenia je *Vianočný anjel*, kde si verejnosť môže „adoptovať“ dieťaťko na Vianoce a potešiť ho plnohodnotným darčekom, čím združenie pomohlo už viac ako 200 deťom.

4

Nespi-Spiš

Cieľom občianskeho združenia Nespi-Spiš je vytvorenie platformy na podporu a rozvoj mládeže v spišskom regióne.

Pracujeme s mladými ľuďmi z rôzneho prostredia, usilujeme sa sprístupňovať vzdelanie a ponúkať možnosti na seberealizáciu. Pomáhame slabým a snažíme sa o budovanie zdravej spoločnosti, kde má každý miesto, z ktorého je ho vidieť aj počuť. Uvedomujeme si, že spoločnosti sa darí najlepšie, ak sa každý z jej členov môže realizovať v úplnosti svojho potenciálu. Robíme všetko preto, aby sme mu umožnili rásť.

Medzi naše hlavné aktivity patrí vzdelávanie a osвета, šírenie a upevňovanie kritického myslenia, účasť na umeleckých a kultúrnych podujatiach a činnosti zamerané na praktickú pomoc ľuďom so znevýhodnením. Realizovali sme rôzne prednášky, diskusie a workshopy so zaujímavými hosťami, napríklad o poruchách stravovania, o práci v charite či o občianskej angažovanosti.

V sociálnej oblasti sa venujeme rómskym deťom v Markušovciach, kde robíme každý týždeň skautské hry a s pomocou starostu pripravujeme aj zábavno-vzdelávací program. Navyše pre miestne deti každoročne organizujeme Letnú školu hrou. Chceme dokázať, že rómske deti majú záujem o vzdelávanie a nie sú lenivé.

5

Rozbicyklujme Nitru!

Občianske združenie Rozbicyklujme Nitru! vzniklo v roku 2017 ako výsledok voľne sa formujúcej a združujúcej iniciatívy občanov - pravidelne jazdiacich cyklistov. Naši členovia poukazujú na rôzne spôsoby zlepšenia, skvalitnenia a rozvoja mestskej cyklistiky ako udržateľnej, priestorovo nenáročnej a ekologickej formy dopravy v Nitre.

Združenie Rozbicyklujme Nitru! propaguje cyklo dopravu nielen ako formu športového alebo rekreačného vyžitia, ale aj ako spôsob plnohodnotného, rýchleho a zdravého prepravovania sa po meste. Na komunálnej úrovni má ambíciu byť iniciátorom a odborným partnerom verejnej diskusie v oblasti cyklo dopravy a cykloinfraštruktúry v meste Nitra.

Dopravný priestor v Nitre sa prispôsobuje pribúdajúcemu počtu motorových vozidiel, k čomu prispieva aj súčasná výstavba výrobných hál pre Land Rover. Hoci má Nitra priaznivé pre mestskú cyklo dopravu, táto má stále skôr rekreačný ako účelový charakter.

V takýchto podmienkach je verejná diskusia o bicyklovaní ako rovnocennej forme prepravy v meste kľúčová. So skupinou nadšencov a dobrovoľníkov preto zvýšime počet podujatí zameraných na aktuálne problémy v oblasti účelovej cyklistiky v Nitre a spopularizujeme používanie bicyklov v meste. Prevádzkujeme aj prvý servisný cyklostojan, ktorý je otvorený pre všetkých cyklistov.

Doplňujúce informácie k témam filmu

Trvalo udržateľný rozvoj:

Trvalo udržateľný rozvoj vymedzuje § 6 zákona č. 17/1992 Zb. o životnom prostredí. Definuje ho ako „rozvoj, ktorý súčasným i budúcim generáciám zachováva možnosť uspokojovať ich základné životné potreby a pritom neznižuje rozmanitosť prírody a zachováva prirodzené funkcie ekosystémov.“

Zdroj: Národná stratégia trvalo udržateľného rozvoja

Trvalo udržateľným rozvojom sa rozumie cielený, dlhodobý (priebežný), komplexný a synergický proces, ovplyvňujúci podmienky a všetky aspekty života (kultúrne, sociálne, ekonomické, environmentálne a inštitucionálne), na všetkých úrovniach (lokálnej, regionálnej, globálnej) a smerujúci k takému funkčnému modelu určitého spoločenstva (miestnej a regionálnej komunity, krajiny, medzinárodného spoločenstva), ktorý kvalitne uspokojuje biologické, materiálne, duchovné a sociálne potreby a záujmy ľudí, pričom eliminuje alebo výrazne obmedzuje zásahy ohrozujúce, poškodzujúce alebo ničiace podmienky a formy života, nezaťažuje krajinu nad únosnú mieru, rozumne využíva jej zdroje a chráni kultúrne a prírodné dedičstvo.

Zdroj: Národná stratégia trvalo udržateľného rozvoja (str. 9)

Študijný materiál Trvalo udržateľný rozvoj z projektu Svet medzi riadkami

Natura 2000:

NATURA 2000 je súvislá európska sústava chránených území. Pozostáva z chránených vtáčích území a z území európskeho významu, ktorým niekedy hovoríme aj biotopové územia. Cieľom sústavy NATURA 2000 je zachovať biologickú rozmanitosť v rámci celej Európy prostredníctvom územnej ochrany tých biotopov a druhov rastlín a živočíchov, ktoré sú na európskom kontinente najviac ohrozené.

Zdroj: Enviroportál: NATURA 2000 na Slovensku po piatich rokoch

NATURA 2000 má zabezpečiť priaznivý stav populácií vybraných druhov živočíchov a rastlín a priaznivý stav biotopov, čo však vôbec nevyklučuje hospodárske aktivity v územiach, pokiaľ tento priaznivý stav nenarušujú.

Sústavu NATURA 2000 tvoria teda dva typy území:

- osobitne chránené územia – vyhlasované na základe smernice o vtákoch – v národnej legislatíve: **chránené vtáčie územia**;
- osobitné územia ochrany – vyhlasované na základe smernice o biotopoch – v národnej legislatíve: **územia európskeho významu** – pred vyhlásením, po vyhlásení je územie zaradené v príslušnej národnej kategórii chránených území.

Zdroj: Štátna ochrana prírody SR: Čo je Natura 2000

Aké územia na Slovensku patria do Natury 2000?

Pozrite sa na [mapový portál](#) Štátnej ochrany prírody SR. Jednoducho zakliknite vrstvu „územia európskeho významu“ alebo „chránené vtáčie územia“.

Čo je občianska iniciatíva?

Občianska iniciatíva sú fyzické osoby staršie ako 18 rokov, ktoré podpíšu spoločné stanovisko k navrhovanej činnosti posudzovanej podľa zákona. Občianska iniciatíva sa preukazuje podpisovou listinou. V podpisovej listine musí byť uvedené meno, priezvisko, trvalý pobyt, rok narodenia a podpis osôb, ktoré spoločné stanovisko podporujú.

Podpisovú listinu so stanoviskom k zámeru navrhovanej činnosti alebo k správe o hodnotení navrhovanej činnosti, alebo pripomienkami k rozsahu hodnotenia navrhovanej činnosti, doručí občianska iniciatíva príslušnému orgánu.

Zdroj: Enviroportál: Občianska iniciatíva

Príklady environmentálnych iniciatív/organizácií:

Lesochranárske zoskupenie VLK

Iniciatíva Za živé rieky

LIPA – Liptovskí aktivisti, o. z.

My sme les

Občianske združenie Ekoton

Občianske združenie Priatelia Zeme - SPZ

CEEV Živica

Inštitút cirkulárnej ekonomiky

Sosna, o. z.

Združenie Slatinka

Články:

Hospodárske noviny: Masívne protesty v Londýne: bohatstvo nás pred zmenou klímy nezachráni

Denník N: Mladá Švédka bojuje proti globálnemu otepľovaniu, nesedí v škole, ale pred parlamentom
a jej príhovor na najväčšom klimatickom pochode v histórii Fínska (video v angličtine s anglickými titulkami)
Call for Climate: Príhovor Greta Thunberg

Denník N: Z Hambaškého lesa sa stáva symbol boja proti energetickým gigantom alebo
Aktuality.sk: 50-tisíc Nemcov demonštrovalo proti ťažbe v Hambašskom lese

Hospodárske noviny: Expert na klimatickú zmenu: Planéta má čas len do roku 2030. Inak príde katastrofa

Enviroportal: Aktivisti Greenpeace vyliezli na vežu v Novákoch, protestujú proti ťažbe uhlia alebo
Denník N: V čom je problém s baňami na hornej Nitre: ničia zdravie a sú drahé

Z Piešťan: Peter Jančovič verejnosti predstavil svoj program alebo
Voľby 2018: Nový primátor mesta Piešťany je Peter Jančovič

Eko príbehy – spoznaj príbehy aktivistov zo Slovenska: CorrectGreen

Radio Wave: Vesničané v Nemecku změnili pochod neonacistů v dobročinnou akci alebo
Echo24: Adolf Hitler by zaplakal. Občané si vystřelili z akce neonacistů

Články o klimatickej zmene na A2larm.cz a **Hospodárske noviny**

Nahlás priestupky:

Enviro strážca – formulár Ministerstva životného prostredia SR pre anonymné nahlásenie priestupkov voči životnému prostrediu a tiež korupcie:

Enviro strážca

Nahlás čiernu skládku:

Priatelia Zeme

alebo cez aplikáciu na mobile:

TrashOut

Buď informovaný a pusti si film:

Životné prostredie na Slovensku je v kritickom stave. Čelíme novodobej ekocide. Film režisérky Jany Bučka rozpráva príbeh jednotlivca v boji s mocenskými štruktúrami a zároveň poukazuje na odvrátenú stranu využívania alternatívnych zdrojov energie.

Biomasaker

Film režiséra Fishera Stevensa (v pôvodnom znení Before the Flood) sleduje herca Leonarda DiCapria na jeho ceste za ničivými dôsledkami klimatických zmien.

Viac o filme v článku Denníka N: [Vedec o DiCapriovom dokumente o klimatickej zmene](#): Je to kvalitný film, aj po odbornej stránke:

Je s nami koniec?

Zúčastni sa filmového festivalu:

Ekotopfilm je medzinárodný festival filmov o udržateľnom rozvoji.

Festival prostredníctvom atraktívnych filmov vzdeláva náučno-populárnou formou širokospektrálnu cieľovú skupinu od najmenších žiakov, študentov až po viacgeneračné rodiny a širokú verejnosť. Prostredníctvom premiér filmov prináša každoročne na Slovensko to najnovšie a najlepšie z celého sveta.

Festival je celoročným interaktívnym podujatím, ktoré problémy nielen pomenováva, ale aj pomáha hľadať ich riešenia. Vďaka sprievodným programom, prednáškam, výstavám, prezentáciám či besedám prispieva k reálnemu riešeniu aktuálnych problémov.

Ekotopfilm

Buď informovaný a začni od seba:

- **Zelený sprievodca** – zisti, čo všetko sa dá urobiť pre ochranu planéty:

Zelený sprievodca

- **Zelená domácnosť alebo konajme 3E** – ekonomicky, environmentálne, eticky:

Zelená domácnosť

- manuál **Ako sa zúčastniť na ochrane životného prostredia?**

Manuál ochrany ŽP

Buď informovaný – sleduj a podporuj kampane:

My sme les

Kampane Greenpeace

Zapoj sa do vzdelávacieho programu:

Do medzinárodného vzdelávacieho programu Mladí reportéri pre životné prostredie sa môže zapojiť každá základná, stredná a vysoká škola na Slovensku (študenti a študentky od 11 do 21 rokov).

Mladí reportéri pre životné prostredie

Zapoj sa do celoslovenskej akcie Upracme Slovensko:

Buď súčasťou Svetového čistiaceho dňa:

Upracme Slovensko